

نقش فرهنگ شهادت در حفظ نظام و پایداری انقلاب اسلامی

از دیدگاه مقام معظم رهبری

علی احمدپور^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۷

چکیده:

فرهنگ ایثار و شهادت، یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین مولفه‌های فرهنگی و سرمایه‌های اجتماعی انقلاب اسلامی ایران محسوب می‌شود که از مبانی دین مقدس اسلام نشئت گرفته شده است. هدف اصلی این پژوهش، تبیین و تحلیل جایگاه و نقش فرهنگ شهادت از دیدگاه مقام معظم رهبری و تأثیر آن در شکل‌دهی به هویت انقلابی و دینی، تقویت و تداوم انقلاب اسلامی ایران است. بررسی روش‌ها و راهکارهای گسترش و انتقال این فرهنگ در نسل‌های آینده از جمله اهداف این تحقیق است. در این راستا، روش تحقیق به صورت تحلیل محتوا و مطالعه کیفی سخنرانی‌ها، پیام‌ها و نوشته‌های مقام معظم رهبری انجام شده است. یافته‌ها نشان می‌دهند که مقام معظم رهبری شهادت را نه فقط به عنوان یک پدیده فردی در میدان جنگ، بلکه به عنوان یک منبع عظیم فرهنگی، اجتماعی و سیاسی برای حفظ انقلاب اسلامی می‌دانند. گسترش فرهنگ شهادت در جامعه از طریق هنر و رسانه‌ها، و همچنین تکریم خانواده‌های شهیدان، از جمله محورهای اصلی تداوم این فرهنگ در نسل‌های جدید است. این تحقیق نشان می‌دهد که فرهنگ شهادت نه تنها موجب تقویت مقاومت اجتماعی و سیاسی در برابر تهدیدات خارجی می‌شود، بلکه به عنوان یک ارزش دینی و فرهنگی، در حفظ و تداوم انقلاب اسلامی ایران و تقویت هویت ملی و دینی تأثیرات عمیق و مثبتی دارد.

واژگان اصلی: فرهنگ شهادت، انقلاب اسلامی، ایثار، مقام معظم رهبری، خانواده شهیدان.

مقدمه

شهادت یکی از مفاهیم اساسی و مقدس در تاریخ و فرهنگ اسلامی است که در طول تاریخ همواره مورد توجه مسلمانان و رهبران دینی قرار گرفته است. در اندیشه‌های امام علی (ع)، امام حسین (ع) و سایر پیشوایان معصومین (ع)، شهادت به‌عنوان یک آرمان معنوی و الهی شناخته شده است. ائمه (ع) نه تنها هنگام نبرد در میدان جنگ، بلکه در زمان صلح و در سراسر زندگانی خود از خداوند شهادت در راه دین را می‌طلبیدند و هرگز از کشته شدن در راه خدا هراسی نداشتند بلکه روحیه شهادت، شجاعت و شهادت را در میان شیعیان و دوستان خود تقویت و ترویج نمودند تا برای رویارویی در برابر دشمنان آماده باشند؛ به‌طوری‌که طلب شهادت در نیایش و دعاهايشان نمایان بود. چنان‌که امام علی (ع) در پایان عهدنامه مالک اشتر می‌فرماید: «وَأَنْ يَخْتِمَ لِي وَلَكَ بِالسَّعَادَةِ وَالشَّهَادَةِ» (نهج البلاغه، نامه ۵۳) و از خدا می‌خواهم که پایان عمر من و تو را به شهادت و رستگاری ختم فرماید. امام سجاد (ع) در نیایش خود می‌گوید: «حَمْدًا نَسْعُدُ بِهِ فِي السُّعْدَا مِنْ أَوْلِيَائِهِ وَنَصِيرُهُ بِهِ فِي نَظْمِ الشُّهَدَاءِ بِسَيُوفِ أَعْدَائِهِ» (صحیفه سجادیه، دعای ۱) سپاس خدای را؛ سپاسی که به سبب آن در گروه نیکبختان از دوستانش درآییم، و در سلک شهیدان به شمشیر دشمنانش قرار گیریم. در جمهوری اسلامی ایران، فرهنگ شهادت به‌عنوان یک جزء بنیادین در زندگی اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ملت ایران و با الهام از آموزه‌های قرآن کریم و سیره اهل بیت (ع)، در کنار ایثار و فداکاری، به یکی از ارکان اصلی هویت و بقاء و پیشرفت انقلاب اسلامی تبدیل شده است. روحیه شهادت‌طلبی مسلمانان از دید تاریخ‌شناسان نیز دور نمانده است؛ برای نمونه گوستاولبون یکی از مورخان معروف غرب، درباره وجود روحیه شهادت‌طلبی و نهراسیدن مسلمانان از مرگ چنین می‌گوید: «پیروان اسلام هیچ وقت در راه دیانت خود از جان دادن تأمل نداشتند و در مقابل نعمت‌های اخروی که به آنها وعده داده شده بود، لذات و نعمت‌های دنیوی را قیمت نمی‌دادند... آن وقت مطلقاً از مرگ نمی‌ترسیدند» (لوبون، ۱۳۱۸، ۱۶۵).

مقام معظم رهبری نیز، همواره با تبیین عمیق و فلسفی مفهوم شهادت، از آن به‌عنوان یک نیروی محرکه برای حفظ و پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی یاد کرده‌اند. ایشان شهادت را نه تنها یک عمل فردی و مذهبی، بلکه عامل وحدت، تقویت روحیه ایثار و فداکاری، و بنیان‌گذار فرهنگ اجتماعی و سیاسی می‌دانند. در بیانات متعدد ایشان، فرهنگ شهادت، ایثار و فداکاری به‌عنوان ابزاری برای حفظ هویت ملی و اسلامی و حفظ نظام، میان اقشار مختلف جامعه مطرح شده است.

ایشان می‌فرمایند: اگر این شهادت‌ها و فداکاری‌ها نبود، این نظام باقی نمی‌ماند؛ این نهال، موردتهاجم طوفان‌های سخت بود. عکث اینکه این نظام باقی ماند و این نهال از بین نرفت و بحمدالله به این درخت تناور تبدیل شد، فداکاری‌ها و ایثارگری‌ها و شهادت‌طلبی‌ها و وارد میدان شدن‌ها بود؛ این را باید نگه داشت (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

هدف از این پژوهش، بررسی و تحلیل نقش شهادت در حفظ نظام و تداوم انقلاب اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری است و به این پرسش‌ها پاسخ داده شده است: که چگونه فرهنگ شهادت می‌تواند در تقویت روحیه جمعی و پیشرفت انقلاب اسلامی نقش‌آفرینی کند؟ و وظایف مردم در قبال شهدا چیست؟ چه پیوندی بین فرهنگ شهادت و استمرار اصول انقلاب اسلامی وجود دارد؟ بیانات مقام معظم رهبری می‌تواند درک عمیق‌تری از چگونگی تأثیر فرهنگ شهادت بر جامعه اسلامی و نقش آن در تداوم انقلاب اسلامی ارائه دهد.

مبانی نظری و پیشینه شناسی تحقیق

شهید در لغت

«شهد» ماده اصلی شهید، در لغت در معانی مختلفی آمده است. وقتی گفته می‌شود «شهد الرجل علی کذا» یعنی شخص قاطعانه به آن شیء خبر داد و «اشهد بکذا» یعنی سوگند می‌خورم. مشاهده به معنای دیدن است و جمله «شاهده شهوداً» به معنای حاضر شدن و «شهد له بکذا» یعنی ادای شهادت کرد. جمع کلمه «شاهد» به معنای گواه، «أشهاد» و «شهود» است، چنان‌که جمع «شهید» به معنای گواه نیز «شهود» است (جوهری؛ ۱۴۰۴ق: ج ۲، ۴۹۴).

به گفته مقایس اللغة، «شهید» از ماده شهود و شهادت در اصل به معنای حضور، آگاهی و اعلام است؛ چرا که به هنگام شهادت دادن هم علم لازم است هم حضور، و هم اعلام (مکارم شیرازی، ۱۳۷۱، ج ۴، ۳۵۸). ولی راغب در مفردات می‌گوید: این واژه به معنای حضور توأم با مشاهده است، خواه با چشم ظاهری باشد یا با چشم دل و بصیرت (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ق، ص ۴۶۵؛ قرشی، ۱۴۱۲ق، ج ۴، ۷۴). معنای اصلی شهد از دلالت بر حضور، آگاهی یا اعلام خارج نیست و مشهد به معنای حضور یافتن مردم است و شهید به معنای کشته راه خداست، از این جهت که ملائکه رحمت بر بالین او حضور می‌یابند (ابن فارس، ۱۳۹۹ق، ج ۳، ص ۲۲۱). البته بعضاً این واژه تنها به معنای حضور اطلاق می‌شود بی‌آن‌که مفهوم مشاهده در آن

باشد، ولی استعمال شهود به معنای حضور و شهادت به معنای حضور توأم با مشاهده اولی است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۳، ج ۳، ۸۷). بنابراین «شهید» در اصل، به معنای گواه است، منتها گاهی انسان به وسیله سخن، گواهی بر حق می‌دهد و گاهی به وسیله عمل و کشته شدن در راه اهداف پاک، گواهی می‌دهد. اگر به «گواه»، شاهد و شهید اطلاق می‌شود، به خاطر حضور و مشاهده صحنه است، همان‌گونه که اطلاق این واژه بر «شهیدان راه خدا»، به خاطر حضورشان در میدان جهاد است (شریعتمداری، ۱۳۸۴، ج ۲، ۵۳۴).

«شهادت» واژه‌ای عربی است که در اصل به معنای گواه‌بودن و گواهی‌دادن است (راغب‌اصفهانی، ۱۴۱۲ق، ۶۶۵-۶۶۶؛ ابن‌منظور، ۱۴۱۴ق، ج ۳، ۲۴۲) و در فرهنگ اسلامی در معنای عملی آگاهانه و اختیاری و در راه هدفی مقدس است (مطهری، ۱۳۸۸، ج ۲، ۴۴۹).

باتوجه به معانی فوق، درباره نام‌گذاری شهید احتمال‌هایی داده شده است؛ از جمله:

یک. فرشتگان رحمت الهی او را می‌بینند؛

دو. خدا و فرشتگان شهادت می‌دهند که او اهل بهشت است؛

سه. او نمرده و نزد پروردگارش حاضر است؛

چهار. او چیزهایی را مشاهده می‌کند که دیگران مشاهده نمی‌کنند (طریحی، ۱۴۱۶ق، ج ۳، ۸۱)؛

پنج. او در روز قیامت شاهد اعمال دیگران است (قرشی، ۱۴۱۲ق، ج ۴، ۷۷).

بنابراین اگر به کشتگان راه خدا، شهید می‌گویند به خاطر آن است که ملائکه رحمت نزد آنها حضور می‌یابند، یا به خاطر حضور خودشان در میدان جهاد، و یا به خاطر مشاهده نعمت‌های بزرگی است که خداوند برای آنها آماده کرده است و یا حضورشان در پیشگاه حق (مکارم شیرازی، ۱۳۷۳، ج ۳، ۷۸). آن‌چنان‌که در آیه شریفه «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ» هرگز کسانی را که در راه خدا کشته شده‌اند، مرده پندار، بلکه زنده‌اند که نزد پروردگارش روزی داده می‌شوند» آمده است (آل‌عمران، ۱۶۹).

شهید و شهادت در اصطلاح

شهادت در فرهنگ اسلام دو معنی متفاوت دارد: معنی «خاص» و دیگری معنی گسترده و «عام» (مکارم شیرازی، ۱۳۸۰، ج ۲۱، ۴۰۵). معنی خاص شهادت همان کشته شدن در معرکه جنگ در راه خدا است (عبدالمنعم، ۱۳۷۸، ج ۲، ۳۴۶). که احکام خاصی در فقه اسلامی دارد، از جمله عدم‌نیاز شهید به غسل و کفن، بلکه با همان لباس خونین دفن می‌شود (مکارم شیرازی، ۱۳۸۰،

ج ۲۱، ۴۰۷). اما اگر در بیرون معرکه باشد بعضی از آن احکام را ندارد، و لو شهید است (مکارم شیرازی، ۱۳۸۵، ۸۳).

در تاریخ ملت‌ها روزهایی پیش می‌آید که بدون ایثار و فداکاری و دادن قربانیان بسیار خطرات برطرف نمی‌شود، و اهداف بزرگ و مقدس محفوظ نمی‌ماند، اینجا است که گروهی مؤمن و ایثارگر باید به میدان آیند، و با نثار خون خود از آئین حق پاسداری کنند، در منطق اسلام به اینگونه افراد «شهید» گفته می‌شود (مکارم شیرازی، ۱۳۸۰، ج ۲۱، ۴۰۵).

علامه جعفری، در تعریف شهادت می‌نویسد: پایان دادن به فروغ درخشان حیات در کمال هشیاری و آزادی است برای رسیدن به هدفی که والاتر از حیات طبیعی است و همچنین پایان دادن به حیات طبیعی برای دفاع از ارزش‌ها و حیات انسانی افراد جامعه (جعفری، ۱۳۸۶، ج ۶، ۳ و ۴). شهید مطهری معتقد است به کسی شهید گفته می‌شود که در یک راه مقدس و برای هدفی مقدس جان خود را از دست بدهد (مطهری، ۱۳۸۸، ج ۱۷، ۴۴۵). مرگی شهادت خوانده می‌شود که انسان تنها برای هدفی مقدس و انسانی و به تعبیر قرآن کریم «فی سبیل الله» از آن استقبال کند (مطهری، ۱۳۸۸، ج ۲۴، ۴۴۹). در این حالت کسی که به درجه شهادت می‌رسد، چنان‌که در برخی روایات آمده (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ۳۴۸). به یکی از عالی‌ترین و راقی‌ترین درجات و مراتبی که یک انسان ممکن است در سیر صعودی خود نائل شود، نائل می‌گردد (مطهری، ۱۳۸۸، ج ۲۴، ۴۴۴). رهبر کبیر انقلاب، منشأ قداست شهدا را جهاد در راه خدا (امام خمینی، ۱۳۸۹، ج ۱۵، ۱). و شهید مطهری اختیاری و آگاهانه بودن عمل آنان (مطهری، ۱۳۸۸، ج ۲۴، ۴۴۸) می‌داند.

پیشینه پژوهش

درباره پیشینه این بحث، مقالات مختلفی منتشر شده است از جمله: حمیدی (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان بررسی راهبردهای اجتماعی و سیاسی فرهنگ ایثار و شهادت در توسعه تمدن نوین اسلامی (با استناد به فرمایشات مقام معظم رهبری) به راهبردهای اجتماعی و سیاسی فرهنگ ایثار و شهادت نقش حداکثری را در توسعه تمدن نوین اسلامی پرداخته است. سلطانی (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان نقش فرهنگ ایثار و شهادت در اجرای مهندسی فرهنگ اقتصاد مقاومتی از دیدگاه مقام معظم رهبری به این نتیجه رسیده است که وجود فرهنگ ایثار و شهادت در دانشگاه‌ها، بستر مناسبی را برای اجرای مهندسی فرهنگ اقتصاد مقاومتی فراهم می‌آورد. یداللهی (۱۴۰۲) در

پژوهشی با عنوان رهیافتی بر راهبردها و اقدامات مدیریتی ترویج فرهنگ ایثار و شهادت و دستاوردهای آن به مهم‌ترین راهبردهای مدیریتی در زمینه ترویج فرهنگ ایثار و شهادت اشاره کرده است. یاریاب و شجاعی (۱۴۰۳) در تحقیقی به مؤلفه‌های فرهنگ ایثار و شهادت در گفتمان مقاومت با تأکید بر منظومه فکری مقام معظم رهبری پرداخته و از فرهنگ شهادت‌طلبی به عنوان کارآمدترین و مؤثرترین عنصر در پیشبرد اهداف و ارزش‌ها نام برده است.

با بررسی آثار و پژوهش‌های گوناگون در این زمینه مشخص شد که هر کدام از یک جنبه و زاویه‌ای به این موضوع پرداخته‌اند که به نظر می‌رسد جامعیتی در آنها وجود ندارد. اما وجه امتیاز مقاله حاضر این است که دیدگاه رهبر معظم انقلاب درباره فرهنگ شهادت را به صورت جامع‌نگرانه بیان کرده است و به جایگاه فرهنگ شهادت، امتیازات و ویژگی‌های شهیدان، تأثیر شهادت در حفظ نظام و بقاء انقلاب، تأثیر خانواده‌های شهدا در تعالی انقلاب، دستاوردهای شهیدان و در نهایت وظایف افراد جامعه در قبال شهیدان، پرداخته است.

یافته‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها

شهادت از دیدگاه مقام معظم رهبری

مقام معظم رهبری، در بسیاری از سخنرانی‌های خود به تبیین و تحلیل مفاهیم دینی و فرهنگی شهادت پرداخته‌اند. در دیدگاه ایشان، شهادت مفهومی عمیق‌تر از یک مرگ فیزیکی است و دارای ابعاد معنوی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است. مفهوم «شهید» و «شهادت» از دیدگاه مقام معظم رهبری با مفاهیم و عبارت‌های گوناگونی تبیین و تعریف شده است از جمله:

یک. شهادت، باارزش‌ترین دارایی، عمر و جان انسان است؛ خیلی همت و شجاعت لازم است که انسان این را در راه خدا بدهد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۲۳).

دو. شهادت بدین معنا است که انسان برترین و محبوب‌ترین سرمایه دنیوی خویش را نثار آرمانی سازد که معتقد است زنده ماندن و بارور شدن آن، به سود بشریت است و این یکی از زیباترین ارزش‌های انسانی است و آنگاه که آرمان مطلوب او الهی و آرزوی همه پیامبران خدا است، این ارزش، در صدر همه نیکی‌های بشری قرار می‌گیرد و در هیچ ترازوی مادی نمی‌گنجد (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۰۹/۱۵).

سه. شهادت، یعنی وارد شدن در حریم خلوت الهی و میهمان شدن بر سر سفره ضیافت

الهی (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۱۰/۱۱).

چهار. شهادت، گل خوشبو و معطری است که جز دست برگزیدگان خداوند در میان انسان‌ها، به آن نمی‌رسد و جز مشام آنها آن را بو نمی‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۰/۰۷/۰۴).

پنج. معنای شهادت این است که، هیچ چیزی بالاتر از این نیست که انسانی، با اراده و اختیار خود، جان و هستی خود را فدای یک آرمان بزرگ و والای الهی کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۷/۰۷/۰۵).

شش. شهید در واقع مصداق و مظهر «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ» (توبه، ۱۱۱) است؛ یعنی جان خودش را دارد با خدا معامله می‌کند؛ یا آن آیه شریفه «مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ»؛ (احزاب، ۲۳) اینها با عهد خود، پیمان خود، با خدای متعال صادقانه رفتار کردند؛ این پیمان بستن و معامله کردن با خدا است (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۰/۰۸/۳۰).

هفت. شهادت معنایش این است که انسان به دنبال هدف مقدسی که واجب یا راجح است، برود و در آن راه، تن به کشتن هم بدهد این، آن شهادت صحیح اسلامی است (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۴/۰۳/۱۹).

هشت. شهادت مرگ تاجرانه و حسابگرانه است؛ کسی که در راه خدا شهید می‌شود، در واقع بهترین حسابگری را می‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶/۱۱/۱۶).

نه. شهادت یک مفهوم و مقوله عجیب و عمیقی است و به معنای معامله دوجانبه بی‌دغدغه با خدای متعال است؛ جنس و بهای جنس هم معلوم است؛ جنس عبارت است از جان که سرمایه اصلی هر انسانی در این دنیای مادی است. در مقابل، سعادت ابدی و حیات جاودان در برترین نعمت‌های الهی را می‌گیرد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶/۰۳/۲۸).

ده. شهادت بالاترین ارزش عاشورایی انسان و بالاترین ارزش در معیار ارزش‌های معنوی است (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴/۰۶/۰۲).

یازده. شهید یعنی انسانی که سلامت، دنیا، رفاه و بالاتر از همه، حیات خود را کف دست گرفته و رفته است تا از کشور، ناموس و ارزش‌های مورد احترام خود و در واقع از یکایک آحاد مردم کشورش دفاع کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۴/۰۷/۲۲).

دوازده. شهید، یعنی انسانی که در راه آرمان‌های معنوی کشته می‌شود و جان خود را -که

سرمایه اصلی هر انسانی است - برای هدف و مقصدی الهی صرف می‌کند و خدای متعال هم در پاسخ به این ایثار و گذشت بزرگ، حضور و یاد و فکر او را در ملتش تداوم می‌بخشد و آرمان او زنده می‌ماند (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۵/۲۵).

سیزده. فرهنگ شهادت؛ یعنی فرهنگ تلاش کردن با سرمایه‌گذاری از خود برای اهداف بلندمدت مشترک بین همه مردم؛ که البته آن اهداف، مخصوص ملت ایران هم نیست، برای دنیای اسلام بلکه برای جهان بشریت است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۱۱/۲۷).

بنابراین مفهوم شهادت از دیدگاه مقام معظم رهبری یک مفهوم چندوجهی است که به مرگ فیزیکی محدود نمی‌شود. شهادت در نظر ایشان، پیوندی است با خداوند و حیات جاودانه، ابزاری برای پیشبرد اهداف عالی انسانی و اسلامی، و همچنین یک نیروی محرکه در مسیر مقاومت در برابر ظلم و فساد است. این نگاه به شهادت نه تنها در سطح فردی، بلکه در سطح اجتماعی و سیاسی نیز تأثیرگذار است و در نهایت موجب تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی و دینی می‌شود.

جدول شماره ۱: تعاریف مقام معظم رهبری درباره شهید و شهادت

ردیف	محور اصلی	زیرمحور	تعریف مرتبط	تاریخ بیان
۱	ارزش جان انسان	فداکاری برای خدا	شهادت، بالارزش‌ترین دارایی، عمر و جان انسان است؛ خیلی همّت و شجاعت لازم است که انسان این را در راه خدا بدهد.	۲۳/۰۹/۱۳۹۵
۲	آرمان بشری و الهی	نفع‌رسانی به بشریت	شهادت یعنی نثار برترین سرمایه دنیوی برای آرمانی که زنده‌ماندن آن به سود بشریت است؛ این ارزش، در صدر همه نیکی‌های بشری قرار می‌گیرد.	۱۵/۰۹/۱۳۸۱
۳	ارتباط با خداوند	ورود به میهمانی الهی	شهادت، یعنی وارد شدن در حریم خلوت الهی و میهمان شدن بر سر سفره ضیافت الهی.	۱۱/۱۰/۱۳۷۰
۴	انتخاب و برگزیدگی الهی	شایستگی برای شهادت	شهادت، گل خوشبو و معطری است که جز دست برگزیدگان خداوند به آن نمی‌رسد.	۰۴/۰۷/۱۳۸۰
۵	فداکاری آگاهانه	اختیار در ایثار	هیچ چیزی بالاتر از این نیست که انسانی به دست خود، جان و هستی خود را فدای آرمانی بزرگ و والای الهی کند.	۰۵/۰۷/۱۳۷۷
۶	فرهنگ ایثار و شهادت	سرمایه‌گذاری برای اهداف	فرهنگ شهادت یعنی فرهنگ تلاش کردن با سرمایه‌گذاری از خود برای اهداف بلندمدت که	۲۷/۱۱/۱۳۹۳

	مشترک	برای جهان بشریت سودمند است.	
۷	تعهد به آرمان های مقدس	پایداری در راه هدف	شهادت یعنی دنبال هدف مقدس رفتن و در آن راه، تن به کشتن دادن.
۸	شهادت به عنوان معامله	مرگ حسابگرانه	شهادت مرگ تاجرانه و حسابگرانه است؛ کسی که در راه خدا شهید می شود، بهترین حسا بگری را می کند.
۹	معامله با خداوند	قرارداد بی دغدغه با خالق	شهادت یعنی معامله دوجانبه بی دغدغه با خدای متعال؛ جان در برابر سعادت ابدی و حیات جاودان.
۱۰	بالاترین ارزش معنوی	ارزش های عاشورایی و الهی	شهادت بالاترین ارزش عاشورایی انسان و بالاترین ارزش در معیار ارزش های معنوی است.
۱۱	دفاع از ارزش های ملی و دینی	حفاظت از کشور و مردم	شهید یعنی انسانی که سلامت، دنیا، رفاه و حیات خود را برای دفاع از کشور، ناموس و ارزش ها فدا می کند.
۱۲	ماندگاری در تاریخ	حضور در یاد ملت ها	شهید انسانی است که جان خود را برای آرمان های الهی صرف می کند و خدا حضور و یاد او را در ملتش تداوم می بخشد.
۱۳	تحقق وعده های قرآنی	معامله جان با خدا	شهید مظهر «ان الله اشترى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ» است؛ معامله جان با خداوند با خداوند ارزشمند است.

امتیازات و ویژگی های شهید از دیدگاه مقام معظم رهبری

رهبر معظم انقلاب، در بیانات مختلف خود به امتیازات و ویژگی های شهید از منظر دینی، اجتماعی، سیاسی و اخلاقی پرداخته اند. در اینجا برخی از ویژگی های شهید از دیدگاه ایشان همراه با تاریخ بیانات ذکر می شود:

برگزیدگان الهی

مقام معظم رهبری شهید را فردی می دانند که با انگیزه های الهی و خالص، جان خود را فدای آرمان های بزرگ انسانی و اسلامی می کند. ایشان بر این باورند که شهید تنها در میدان نبرد نمی جنگد، بلکه در تمام زندگی خود با هدف رضایت خداوند تلاش می کند.

مقام معظم رهبری علت برگزیده شدن شهدا از طرف خدا را این طور بیان می کند که چون

شهیدان راه درست را انتخاب کرده‌اند، خدا هم آنها را برای رسیدن به مقصد انتخاب کرد. بنابراین شهیدان برگزیدگان خدای متعال هستند. ارزش شهیدان با محاسبات مادی بشری، غیرقابل محاسبه است. شهیدان در برترین تجارت عالم برنده شده‌اند که خداوند در توصیف آنان می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ؛ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ؛ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ...» (صف، ۱۰ و ۱۱)؛ یا «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ»؛ این بالاترین دستاورد و پاداش برای شهیدان محسوب می‌شود. نکته دیگر هم، این است که شهادت قله است و قله بدون دامنه معنا ندارد. هر قله‌ای یک دامنه‌ای دارد؛ باید از دامنه عبور کرد، بایستی مسیر را در دامنه آن قله پیدا کرد و از آن مسیر رفت تا به قله رسید و گرنه، رسیدن به قله بدون عبور از دامنه ممکن نیست. این دامنه و مسیر را مقام معظم رهبری، اخلاص، ایثار، صدق، معنویت، مجاهدت، گذشت، توجه به خدا، کار برای مردم، تلاش برای عدالت و تلاش برای استقرار حاکمیت دین می‌داند که اگر انسان از این مسیر حرکت کند، ممکن است به قله برسد. بنابراین معنویت یکی از شروط رسیدن به قله شهادت است (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۰/۰۷/۲۴).

هجرت شهدا و جهاد فی سبیل الله

از منظر مقام معظم رهبری شهدای مدافع حرم که بخاطر دفاع از مرزهای عقیدتی و مرزهای حسّاس، به شهادت رسیده‌اند، یک امتیازی که دارند این است که داوطلبانه به استقبال شهادت رفتند؛ یک وقت انسان در خانه خودش نشسته، دشمن به او حمله می‌کند و شهید می‌شود؛ اما این فرق می‌کند با کسی که از خانه بیرون می‌آید و هجرت می‌کند که این نوع هجرت با ارزش است و مصداق آیه «وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ» محسوب می‌شود (نساء، ۱۰۰)؛ چون داوطلبانه از خانه و راحتی خود، می‌گذرند و از میان زن و فرزند و پدر و مادر، خودشان را بیرون می‌کشند و به سراغ جهاد فی سبیل الله می‌روند. بنابراین شهیدان مدافع حرم، با تصمیم آگاهانه و داوطلبانه، از وابستگی‌های زندگی گذشتند و به سوی میدان جهاد حرکت کردند. این اقدام بر اساس مفهوم قرآنی هجرت، جایگاه معنوی آنها را به طور ویژه‌ای ارتقا می‌دهد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

فائق آمدن بر تعلقات دنیوی

امتیاز و ویژگی شاخص دیگر شهدا از منظر مقام معظم رهبری این است که اینها غالباً دارای

زن و فرزند و تعلقات زندگی بودند؛ این فرق می‌کند با آن کسی که این تعلقات و پابندی‌ها را ندارد... این هم امتیاز دیگری است که اجر این شهدا را مضاعف می‌کند. گذشت از تعلقات خانوادگی و دنیوی برای حضور در میدان نبرد، نشان‌دهنده عزم و اراده قوی این شهدا است که در نهایت، اجر و ارزش فداکاری آنها را دوچندان می‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

بصیرت و آگاهی

از دیدگاه رهبر معظم انقلاب خصوصیت دیگر شهیدان، بصیرت آنان بود. ولی کسانی که این بصیرت را ندارند با خودشان فکر می‌کنند که حلب و سوریه و... چه ربطی به ما دارد که این حرف در اثر بی‌بصیرتی است. امام علی (ع) قریب به این عبارت فرمود که «مَا غُزِيَ قَوْمٌ فِي عُقْرِ دَارِهِمْ إِلَّا دُلُّوا؛ پیش از آن که آنها با شما بجنگند با آنان نبرد کنید، به خدا سوگند، هر ملتی که درون خانه خود مورد هجوم قرار گیرد، دلیل خواهد شد» (نهج البلاغه، خطبه ۲۷)؛ نباید منتظر ماند که دشمن بیاید در خانه آدم، بعد آدم به فکر دفاع از خانه بیفتد. دشمن را باید در مرزهای خودش سرکوب کرد. بنابراین شهدا با بصیرت کامل، درک کردند که دفاع از اسلام نباید به خانه محدود شود؛ بلکه باید در مرزهای عقیدتی و جغرافیایی دشمن انجام گیرد. این دیدگاه استراتژیک، یکی از ویژگی‌های ممتاز آنهاست (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

شوق به شهادت و عبور از محدودیت‌ها

ویژگی دیگر شهدا، شوق به شهادت بود؛ چون بعد از پایان جنگ تحمیلی، ماها که در جریان کار بودیم، احساس می‌کردیم که یک جاده‌ی دوبانده‌ی وسیعی جلوی رویمان بود که این بسته شد؛ جاده‌ی شهادت! مثل یک دری که ببندند. کسانی که آن موقع، جهاد و شهادت در راه خدا را دوست داشتند، دلشان را غم گرفت. این فرزندان شما غالباً کسانی هستند که آن دوره را درک نکردند؛ در اینها هم آن احساس شوق بود که بلند شدند و رفتند. «شوق به شهادت در شهدا، نه تنها یک احساس شخصی، بلکه نیرویی محرک برای ایشار و عبور از محدودیت‌های زمانی و مکانی است. این ویژگی، جایگاه معنوی آنها را مستحکم‌تر می‌کند» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

غیرت و تعصب نسبت به حریم اهل بیت (ع)

امتیاز دیگر شهیدان که جزو بالاترین امتیازها است، این است که به‌خاطر غیرت و تعصب‌شان در دفاع از حریم اهل بیت (ع) رفتند. بنابراین غیرت نسبت به اهل بیت، مهم‌ترین انگیزه شهدا برای

حضور در میدان جهاد بود. این اقدام، نمادی از پابندی آنها به ارزش‌های دینی و نشان‌دهنده بالاترین سطح ایمان است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

حفظ امنیت ملی و مقابله با دشمنان

«امتیاز شهدای شما این است که با دشمنی مبارزه کردند که اگر مبارزه نمی‌کردند دشمن می‌آمد داخل کشور و اینجا باید با او مبارزه می‌شد. آن دشمنی که در فلان استان عراق یا فلان استان سوریه جلوی گزیده شده، اگر جلوی گرفته نمی‌شد، ما باید با او در کرمانشاه و در همدان و بقیه استان‌ها می‌جنگیدیم.» شهدا با فداکاری در میدان‌های دور از مرزهای ایران، تهدیدات امنیتی را دفع کردند و مانع از ورود دشمن به خاک ایران شدند. این نقش، جایگاه استراتژیک آنها را در حفظ امنیت کشور برجسته می‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

مقابله با جبهه تکفیری‌ها و صهیونیست‌ها

آن کسانی که در مقابل این جریان‌های تکفیری می‌ایستند، در واقع در مقابل یک جبهه جرّار خطرناک بدتر از صهیونیست‌ها ایستاده‌اند. این‌ها اگر از صهیونیست‌ها بدتر نباشند، بهتر نیستند.» شهدا، با مقابله با جریان‌های تکفیری و صهیونیستی، نقشی اساسی در خنثی‌سازی خطرانی ایفا کردند که تهدیدی برای کل امت اسلامی محسوب می‌شد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

افتخار بین‌المللی برای جمهوری اسلامی ایران

افتخار جمهوری اسلامی امروز این است که ما در مجاورت مرزهای رژیم صهیونیستی نیرو داریم؛ [حالا یا] نیروهای خودمان یا نیروهای حزب‌الله یا نیروهای مقاومت. جوان‌هایی که رفتند در سوریه یا در عراق و به شهادت رسیدند، این بصیرت را داشتند و رفتند دفاع کنند. حضور شهدا در جبهه مقاومت و نزدیکی به مرزهای دشمن، نمادی از اقتدار جمهوری اسلامی در عرصه بین‌المللی است و پیام قدرت اسلام را به جهان منتقل می‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

مظهر فداکاری

مقام معظم رهبری معتقد است که اگر این شهادت‌ها و فداکاری‌ها نبود، این نظام باقی نمی‌ماند؛ این نهال، مورد تهاجم طوفان‌های سخت بود. علت اینکه این نظام باقی ماند و این نهال از بین نرفت و بحمدالله به این درخت تناور تبدیل شد، فداکاری‌ها و ایثارگری‌ها و شهادت‌طلبی‌ها و وارد میدان‌شدن‌ها بود؛ این را باید نگه داشت (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

پایبندی بر اصول و مبانی نظام و انقلاب

مقام معظم رهبری یکی از خصوصیات شهیدان را پایبندی به اصول و مبانی انقلاب می‌داند و شهیدبهرستی را به عنوان نمونه از شهادتی معرفی می‌کند که منطقی و پایبند به اصول و مبانی بود، بر سر اصول با کسی ملاحظه نمی‌کرد و بر مواضع خود محکم ایستاده بود. مقام معظم رهبری می‌فرماید: شخصیت‌های تاریخی و اثرگذار، اینجور شکل می‌گیرند و در جامعه ظهور می‌کنند و ماندگار می‌شوند؛ «انّ الّذین قالوا ربّنا الله ثمّ استقاموا» (فصلت، ۳۰) شهیدبهرستی این حرکت را از سر اعتقاد خالص و جازم و تصمیم مؤمنانه و شجاعانه با صبری که خدای متعال در قرآن فرموده است، استمرار می‌دهد: «والله يحبّ الصّابّین» (آل عمران، ۱۴۶) و این مایه محبت خدای متعال است و ارزش پیدا می‌کند؛ تبدیل به شخصیتی می‌شود که نام او اثر می‌گذارد، راه او برای رهروان دستور راه می‌شود و چهره او باقی می‌ماند. اثر نقد و فوری شهادت شهیدبهرستی این بود که نظام اسلامی در آن واحد، هم خلوص بیشتری پیدا کرد، هم حقانیت او ثابت شد، هم واقعیت او در جامعه استقرار پیدا کرد. نقاب‌ها از چهره‌ها افتاد، منطق مستحکم جمهوری اسلامی و منطق امام بزرگوار تثبیت شد و نظام نوپای جمهوری اسلامی، آن روز استحکام پیدا کرد و توانست حرکت کند. بنابراین این شهادت، تأثیر سازنده و عظیمی را بر انقلاب گذاشت (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹/۰۴/۰۷).

جدول شماره ۲: امتیازات و ویژگی‌های شهیدان

کد محوری	زیرکدها	بیانات
برگزیدگان الهی	انتخاب الهی	شهیدان برگزیدگان خدای متعالند. شهیدان راه درست را انتخاب کرده‌اند، خدا هم آنها را برای رسیدن به مقصد انتخاب کرد.
	ارزش غیرقابل محاسبه شهادت	ارزش شهیدان با محاسبات مادی ما ارزش غیر قابل محاسبه‌ای است. شهیدان در برترین تجارت عالم برنده شده‌اند.
	راه رسیدن به قله شهادت	شهادت قله است و قله بدون دامنه معنا ندارد... این دامنه و این مسیر چیست؟ اخلاص است، ایثار است، صدق است، معنویت است، مجاهدت است، گذشت است، توجّه به خدا است.
هجرت و جهاد فی سبیل الله	داوطلبانه بودن شهادت	«این‌ها داوطلبانه به استقبال شهادت رفتند... از خانه بیرون می‌آیند» و مَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ «و هجرت می‌کنند».
	گذشتن از تعلقات شخصی	«از خانه‌ی خودشان، از راحت خودشان، از میان زن و فرزند و پدر و مادر، خودشان را بیرون می‌کشند و به سراغ جهاد فی سبیل الله می‌روند».

فائق آمدن بر تعلقات دنیوی	داشتن زن و فرزند	«این‌ها غالباً دارای زن و فرزند و تعلقات زندگی بودند... این اجر شهدا را مضاعف می‌کند».
	اراده و قدرت چشم پوشی از زندگی	«کسانی که این قوت و اراده در آنها هست که از زندگی چشم پوشند، این‌ها پا می‌شوند و می‌روند به میدان شهادت».
بصیرت و آگاهی	شناخت دشمن	«کسانی که این بصیرت را ندارند، فکر می‌کنند اینجا کجا، مثلاً حلب کجا، سوریه کجا... دشمن را باید در مرزهای خودش سرکوب کرد».
	فهم استراتژیک دفاع	«جوان‌هایی که رفتند در سوریه یا در عراق و به شهادت رسیدند، این بصیرت را داشتند، می‌فهمیدند که دارند چه کار می‌کنند».
شوق شهادت	احساس بسته شدن در شهادت	«بعد از پایان جنگ تحمیلی... احساس می‌کردیم که یک جاده‌ی دوبانده‌ی وسیعی جلوی رویمان بود که این بسته شد؛ جاده‌ی شهادت».
	انگیزه برای جهاد	«این فرزندان شما غالباً کسانی هستند که آن دوره را درک نکردند... اما شوق شهادت در آنها بود که بلند شدند و رفتند».
غیرت و تعصب نسبت به حریم اهل بیت	دفاع از حرم‌های اهل بیت	«این‌ها در دفاع از حریم اهل بیت رفتند... این‌ها غیرت و تعصب دفاع از حریم اهل بیت را دارند».
	سپر شدن برای جلوگیری از اهانت به حرم‌ها	«فرزندان شما جان خودشان را سپر قرار دادند برای اینکه دست این بدخواهان و خبیث‌ها به حرم اهل بیت نرسد».
مقابله با دشمنان (دفاع از انقلاب)	جلوگیری از ورود دشمن به خاک ایران	«اگر مبارزه نمی‌کردند دشمن می‌آمد داخل کشور و اینجا باید با او مبارزه می‌شد... ما باید با او در کرمانشاه و همدان می‌جنگیدیم».
	مقابله با جریان‌های تکفیری و صهیونیستی	«آن کسانی که در مقابل این جریان‌های تکفیری می‌ایستند، درواقع در مقابل یک جبهه‌ی جرار خطرناک بدتر از صهیونیست‌ها ایستاده‌اند».
افتخار بین المللی برای ایران	حضور نیروهای مقاومت در مرزهای صهیونیستی	«افتخار جمهوری اسلامی امروز این است که ما در مجاورت مرزهای رژیم صهیونیستی نیرو داریم... این برای اسلام و جمهوری اسلامی خیلی افتخار بزرگی است».
مظهر فداکاری	تقدیم جان در راه آرمان‌ها	در زمان ما ارزش شهادت و فداکاری در راه خدا از بسیاری از زمانهای تاریخ اسلام بیشتر است. اگر فداکاری‌ها نمی‌بود، دشمنان اسلام شاید این نهال را می‌کنند».
مجاهد راه خدا	عدم شکست جامعه	در صورت ترویج یاد و نام شهدا، شهادت که به معنای مجاهدت تمام‌عیار در راه خدا است، در جامعه ماندگار خواهد شد. و اگر این شد، برای این

		جامعه دیگر شکست وجود نخواهد داشت و شکست معنا نخواهد داشت؛ پیش خواهد رفت.
پایبندی بر اصول و مبانی	شخصیت اثرگذار و ماندگار	یکی از خصوصیات شهدا از جمله شهید عزیز (شهید بهشتی) این بود که منطقی و پایبند به اصول و مبانی بود. خاصیت این شهادت، این بود. نقاب‌ها از چهره‌ها افتاد، منطق مستحکم جمهوری اسلامی و منطق امام بزرگوار تثبیت شد و نظام نوپای جمهوری اسلامی، آن روز استحکام پیدا کرد؛ توانست حرکت کند.

انگیزه و هدف شهیدان

حفظ نظام و انقلاب اسلامی

مقام معظم رهبری شهادت را عامل اصلی حفظ و تقویت روح انقلاب اسلامی می‌داند. ایشان اعتقاد دارند که اگرچه انقلاب اسلامی در ابتدا با مبارزات سیاسی و اجتماعی شروع شد، اما ادامه آن و مقاومت در برابر تهدیدات خارجی و داخلی، نیازمند روحیه‌ای است که تنها از طریق فرهنگ شهادت و فداکاری میسر می‌شود. مقام معظم رهبری معتقدند انگیزه شهیدان انقلاب، حمایت از امام و زنده نگه داشتن حرکت عظیم جمهوری اسلامی بود که دشمن می‌خواست آن را از بین ببرد و خاموش کند. در بسیاری از وصیتنامه‌های شهدا اسم مبارک امام، مسئله حجاب، انقلاب هست. آرمان آنها هم همین است که کشور و جامعه به هدف‌های انقلاب اسلامی دست پیدا کند؛ آرمان آنها این است و می‌روند برای اینکه این کار انجام بگیرد؛ می‌روند در مقابل این دشمنی که آمده تا خط انقلاب را قطع بکند و نظام جمهوری اسلامی را که بر اساس این انقلاب است بر هم بزنند، سینه سپر کنند و بایستند و او را دفع کنند که توانستند، این کار را هم کردند و خودشان هم شهید شدند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۱۲/۲۵).

از دیدگاه مقام معظم رهبری، شهادت فقط قربانی جنگ شدن و دفاع از مرز جغرافیایی نیست؛ رزمنده ما در دفاع از مرزهای عقیده، مرزهای اخلاق، مرزهای دین، مرزهای فرهنگ، مرزهای هویت، در دفاع از این مرزهای مهم معنوی وارد می‌شود؛ که این معانی مهم و والا کار شهدا را ارزشمندتر می‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۰/۰۸/۳۰). اگر این شهادت‌ها و فداکاری‌ها نبود، این نظام باقی نمی‌ماند؛ این نهال، مورد تهاجم طوفان‌های سخت بود. علت اینکه این نظام باقی ماند و این نهال از بین نرفت و بحمدالله به این درخت تناور تبدیل شد، فداکاری‌ها و ایثارگری‌ها و

شهادت طلبی ها و وارد میدان شدن ها بود؛ این را باید نگه داشت. از منظر مقام معظم رهبری علت و قضیه رفتن جوانان به جبهه و جنگ که به شهادت یا مجروح بودن آنها منجر می شود، آرمان الهی، حاکمیت اسلام، انقلاب و اسلام انقلابی بود. ما نباید آرمان شهیدان را که عبارت بود از خدا و اسلام و اسلام انقلاب و حکومت اسلامی و حاکمیت دین، از یاد ببریم و قضیه را عادی سازی کنیم (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۱۵).

باور عمیق قلبی مقام معظم رهبری این است که بقای این انقلاب به خاطر خون شهیدان است... شهادت است که پای ماندگاری و پایداری و بقاء ارزش ها را امضاء می کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲). اگر این شهدای عزیزی که در طول هشت سال [دفاع مقدس] در راه حراست از انقلاب و نظام جمهوری اسلامی به خاک و خون غلتیدند، اگر این فداکاری را از خودشان نشان نمی دادند، امروز از انقلاب ما هیچ اثری باقی نبود و دشمن بر جان و مال و ناموس این ملت مسلط شده بود. شهدا با خون خودشان، با فداکاری خودشان توانستند اسلام را حفظ کنند و انقلاب را حراست کنند (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۷/۰۴/۳۱).

حفظ امنیت و استقلال کشور

از دیدگاه مقام معظم رهبری، اگر شهیدان و جوان ها، فداکاری و جانبازی نمی کردند، ناامنی و تسلط دشمن و نابسامانی آن چنان کشور را می انباشت که هیچ کس از عهده علاج آن بر نمی آمد. آن کسی که نگذاشته است کشور به آن وضعیت دچار بشود، همین جوان ها هستند؛ همین کسانی که جانشان را کف دستشان می گیرند و به میدان جنگ می روند. حالا گاهی میدان جنگ، منطقه غرب کشور، خوزستان، کردستان و این ها است که با حکومت بعثی صدام می جنگند؛ گاهی هم چه در عراق، چه در سوریه با داعش می جنگند؛ گاهی هم با ضد انقلاب می جنگند؛ بالاخره جانشان را کف دستشان می گیرند، آن جایی که احساس می کنند وجود آنها مورد نیاز است، حضور پیدا می کنند؛ این خیلی با عظمت و خیلی مهم است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۲/۲۲).

شهدا اگر با دشمن مبارزه نمی کردند، دشمن داخل کشور می آمد و اینجا باید با او مبارزه می شد. آن دشمنی که در فلان استان عراق یا استان سوریه، اگر جلوی گرفتار نمی شد، باید با او در کرمانشاه و همدان و بقیه استان ها می جنگیدیم و جلوی او را می گرفتیم. درواقع این شهدای عزیز رفتند و جان خودشان را در راه دفاع از کشور، ملت، دین، انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی فدا کردند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۲/۲۲). اگر فداکاری شهدای عزیز نمی بود، امروز

این عزت و عظمت برای اسلام فراهم نمی‌شد (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۱۰/۱۱).

بنابراین از دیدگاه مقام معظم رهبری، شهادت یکی از عوامل اصلی در تضمین امنیت و استقلال کشور است. ایشان معتقدند که انقلاب اسلامی در ابتدا با تهدیدات خارجی مواجه بود و این تهدیدات هنوز هم ادامه دارند. از این رو، فرهنگ شهادت و ایثار برای دفاع از اصول انقلاب، نقشی بی‌بدیل در حفظ استقلال و آزادی کشور دارد.

نقش خانواده‌های شهدا در حفظ و تعالی انقلاب

صبر و تحمل خانواده‌های شهدا

این عظمتی که امروز این ملت در دنیا دارد و چشم‌های دنیا به سمت این ملت دوخته است، به خاطر خون شهدا و استقامت خانواده‌های عزیز شهیدان است (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۷/۰۴/۳۱). کار پدر و مادرها [آی شهدا] اگر برای خاطر خدا و به امید لطف الهی و فیض الهی نبود، چطور حاضر می‌شدند اجازه بدهند جوانشان میدان جنگ برود و بعد هم صبر کنند. صبر آنان موجب شد این حرکت و شعله مقاومت و مبارزه در راه حق فرو نخواهد و از بین نرود؛ وگرنه، اگر پدر و مادرها، وقتی جوانشان رفت و شهید شد، آه و ناله و گریه و شکایت و دعوا و گله می‌کردند، خانواده بعدی جوانشان را نمی‌فرستادند. صبوری خانواده‌های شهدا و روحیه ایثار، گذشت بود که انقلاب را حفظ کرد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۷/۰۵).

پاداش الهی به خانواده‌های شهیدان

مقام معظم رهبری به پاداش الهی برای خانواده شهدا اشاره می‌کند و می‌فرماید: خانواده‌های شهدا؛ یعنی پدرها و مادرها و همسرها و فرزندان آنان که در این راه صبوری کردند، خدای متعال آن‌چنان پاداشی را برای صابرین ذکر کرده که اگر کسی به عمق وعده‌ی الهی و گفتار الهی نائل شود و برسد، این سختی‌ها و دردها و مصیبت‌ها از یادش می‌رود. طبعاً شهادت و فقدان فرزندان و از دست رفتن جوانی که او را مثل دسته گل پرورش دادید، بزرگ کردید، به او امید بستید، به او محبت دارید، درد و رنج بسیار زیادی دارد؛ در این تردیدی نیست اما از آن طرف وعده الهی و چشم‌روشنی خدای متعال به همین پدر و مادر، همسر یا فرزند که در این مصیبت صبر می‌کنند، آن‌چنان دل‌نواز و چشم‌نواز است که آن مصیبت را کم‌رنگ می‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۲/۲۲).

مقام معظم رهبری خطاب به خانواده شهدا می‌فرماید: خریدار و مشتری این جنس با عظمت شما خدا بود «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ»؛ این تسلاً را بر دل‌های خودشان بدهند که خدای متعال این جنس قیمتی را از آن‌ها پذیرفت و آن‌ها به شهادت رسیدند. شما خانواده‌ها هم حقیقتاً مشمول رحمت و لطف خدا قرار می‌گیرید؛ خدای متعال در مقابل مصائب دنیا، به انسان در آنجا اجر می‌دهد. هر کسی که اینجا بیشتر مشمول مصیبت بشود، نشان‌دهنده این است که خدای متعال به او لطف دارد، به او محبت دارد. شماها یکی از مهم‌ترین سختی‌های دنیا را تحمل کردید که سختی از دست دادن جگرگوشه‌تان است. بعضی از پدرها و مادرها صبرشان به قدری زیاد است که جنازه‌ی شهید را خودشان دفن می‌کنند. این‌ها پیش خدای متعال گم نمی‌شود. این‌ها خیلی ارزش دارد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۲/۲۲).

پاداش، پیام و دستاوردهای شهیدان

شهادت؛ معامله با خداوند

مقام معظم رهبری در سخنان خود به‌وضوح اشاره می‌کنند که شهادت در راه خدا نوعی معامله با خداوند، پاداش و مزد جهاد فی سبیل‌الله است (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۵/۲۵).
شهدای ما با انگیزه و با نشاط وارد این میدان شدند، تلاش کردند، و این تلاش آنها که صادقانه بود، با پاداش الهی همراه شد و به شهادت رسیدند که این شهادت بی‌شک یک نعمت بزرگ و یک پاداش بزرگی است که خدا آن را به این بندگان مخلص پاک‌دست پاک‌نهاد داد و به آنها ارزانی داشت. [شهدا] وارد این میدان شدند با نشاط، خدا را ملاقات کردند با رضایت الهی، و در نشئه پس از مرگ، نه اندوهی به آنها رسید نه بیمی در دل آنها پدید آمد؛ این را منعکس می‌کنند به جامعه و مردمی که به آنها ملحق نشده‌اند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۰۴/۰۶).

«شهید، آن‌کسی است که جان خود را در معامله با خداوند می‌دهد. این معامله‌ای است که در آن خداوند، جان انسان را می‌گیرد، اما در عوض، به او حیات و زندگی بهتری می‌دهد». شهید، جان‌ش را فروخته و در مقابل آن، بهشت و رضای الهی را گرفته است که بالاترین دستاوردهاست (مقام معظم رهبری، ۲۵/۰۵/۱۳۶۸).

بنابراین مجاهدت‌های در راه خدا با این چیزها قابل مقابله و قابل جبران نیست. آنچه در برابر مجاهدت در راه خدا وجود دارد و خدای متعال در مقابل تقدیم کردن و روی دست گرفتن جان و

مال در راه خدا قرار داده، بهشت است، رضای خدا است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۲/۱۹).

فداکاری در راه خدا و آغاز راه

از دیدگاه مقام معظم رهبری مرگ، یک سرنوشت اجتناب‌ناپذیر برای همه انسان‌ها است، اما شهادت به‌عنوان یک فداکاری در راه خداوند، معنا و هدفی عمیق‌تر دارد. کیفیتِ مردن و رفتن انسان، سرنوشت انسان را معین می‌کند؛ همه ما خواهیم رفت، پیر و جوان و مرد و زن ندارد؛ متها بعضی رفتن‌ها جوری است که انسان اگر با چشم حقیقت نگاه کند، از آن‌گونه رفتن خرسند و خوشحال می‌شود؛ مثل شهدا که همه شهدا این جور هستند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۶/۱۷).

انسان باید همین مرگ ناگزیر را به خدا بفروشد، به قیمت بهشت و سعادت ابدی؛ «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ»؛ این، وعده الهی است. این جان رفتنی را - که انسان بناچار باید از دست بدهد - خدا از شما می‌خرد و در مقابلش به شما بهشت می‌دهد. این فقط مخصوص ما مسلمان‌ها نیست؛ در ادیان قبل از اسلام هم بوده؛ «وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ»؛ این وعده را خدا در تورات و انجیل و قرآن هم داده است. پس شهادت یک هدیه الهی است (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴/۰۲/۱۲).

بنابراین مرگ، واقعیتی است که گریزی از آن نیست، اما آن‌چه که در این میان تفاوت ایجاد می‌کند، نحوه مرگ است. شهادت در راه خدا، نه تنها پایان زندگی نیست، بلکه آغاز راهی است که فرد به سوی سعادت و رضایت الهی حرکت می‌کند.

شهیدان در حریم ربوبیت

یکی دیگر از نکات مهمی که مقام معظم رهبری بیان کرده‌اند، این است که شهیدان در نزد خداوند زنده‌اند و در حریم ربوبیت قرار دارند. قرآن کریم می‌فرماید: «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ» (آل عمران: ۱۶۹). شهیدان پس از شهادت در نزد خداوند روزی می‌خورند و در موقعیتی ویژه قرار دارند. «أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ»؛ یعنی شهدا در حریم ربوبیت و الوهیت قرار دارند (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۵/۲۲).

شهدا با شهادت، اجرشان را گرفتند و با شهادت وارد حریم خلوت الهی و میهمان سر سفره ضیافت الهی شدند؛ این خیلی با عظمت است (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۱۰/۱۱).

نبود ترس و اندوه در مسیر شهادت

از منظر مقام معظم رهبری، شهیدان هیچ‌گونه ترس و اندوهی در مسیر شهادت ندارند و در این

مسیر، به‌خصوص پس از شهادت، از آرامش و رضایت برخوردار هستند؛ چون آنان با دل‌های آرام و با یقین به جایگاه ویژه خود، به‌سوی شهادت قدم می‌زنند. آنها از هیچ‌گونه ترس و اندوهی رنج نمی‌برند؛ زیرا یقین دارند که در راه حق حرکت می‌کنند. قرآن پیام شهدا را بیان می‌کند که «وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» (آل‌عمران: ۱۷۰). در این راه بیم و اندوه نیست؛ این راه، راه مسرت، انفتاح، خشنودی و خوش‌دلی است. این پیام شهدا است که ما را تشویق می‌کند و می‌گویند در این راهی که ما رفتیم شما هم دنبال ما بیایید، حرکت کنید (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۵/۲۲). در این راه، حزن و خوف و اندوهی نیست؛ هر چه در اینجا هست، بهجت و سرور معنوی و الهی است، قرب الهی است (مقام معظم رهبری، ۲۲/۱۲/۱۳۹۷).

پیام شهدا این است که مجاهدت در سبیل‌الله ممکن است دشواری‌هایی داشته باشد، اما عاقبت بسیار خوبی دارد؛ طبق صریح قرآن در پایان این راه، ترس و اندوهی وجود ندارد. این دو عامل، دو عامل ایدئال‌کننده انسان هستند. در واقع، این خیل عظیم شهیدان دارند به ما دلگرمی می‌دهند؛ آن جامعه مؤمنی که می‌خواهد در راه خدا قدم بردارد و طبق رضای خدا کار کند، با این پیغام شهیدان — که پیغام‌آورش هم خود خدا است — دلگرم می‌شود و می‌فهمد که می‌توان در این راه با امید حرکت کرد و پیش رفت (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۱/۰۶/۲۰).

شهادت؛ مایه تقرب الهی

شهادای عزیز پیش خدای متعال مقرب و درجاتشان عالی است، لکن این فضیلت فقط مخصوص شهدا نیست؛ پدر، مادر، همسران، فرزندان و وابستگان شهدا، همه در این فضیلت و در این افتخار شریک هستند. پدر و مادر و همسری که صبر می‌کند، فرزندانی که دوری پدر را تحمل می‌کنند، اینها همه رنج است، رنج‌هایی است در راه خدا. خدای متعال این رنج‌ها را بی‌اجر و بی‌ثواب نمی‌گذارد؛ فضیلت آن بسیار زیاد است. شهید عزیز در درجات عالی قرب الهی و فارغ از همه گرفتاری‌هایی که ما در درون خودمان داریم، متنعم به نعمت‌های الهی است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۲/۲۲).

تأثیرگذاری شهیدان در جامعه

عزت و عظمت کشور شما به برکت خون شهدای عزیزان است. دولت، ملت، مسئولین و آحاد طبقات مختلف، هیچ کدام حاضر نیستند خدشه‌ای به عزت اسلامی این ملت وارد شود و

مثل کوه ایستاده‌اند. حالا استکبار جهانی فشار می‌آورد اما استکبار در همه این هجمه‌ها و یورش‌های وحشیانه، شکست خورده است و باز هم شکست خواهد خورد؛ به خاطر این‌که این ملت به برکت خون همین شهدا، ملتی است شهیدپرور و دارای شهامت. تأثیر شهادت برای سیادت و سعادت یک ملت، چقدر بالاست؟! اینهاست که ارزش دارد. وجود چنین مردان و زنان و چنین جوانانی است که آبادی دنیا و آخرت یک ملت را تأمین می‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۷/۰۷/۰۵).

بنابراین از دیدگاه مقام معظم رهبری شهیدان پس از شهادت، همچنان در زندگی افراد و در سرنوشت جامعه تأثیرگذار هستند. آنها با فداکاری خود، راهی روشن برای دیگران می‌گشایند و باعث تقویت روحیه مقاومت و ایستادگی در برابر دشمنان می‌شوند.

جدول شماره ۳: دستاوردها و پاداش شهیدان از دیدگاه مقام معظم رهبری

کد محوری	دست‌آورد/پاداش	بیانات	تاریخ بیانات
پاداش الهی	معامله با خداوند (بهشت و رضای الهی)	شهادت نوعی معامله با خدا است که انسان جان خود را در برابر حیات ابدی و رضایت الهی می‌دهد.	۱۴۰۲/۱۱/۰۳ ۱۴۰۰/۰۸/۳۰ ۱۴۰۲/۰۵/۲۲ ۱۴۰۱/۰۸/۰۸ ۲۵/۰۵/۱۳۳۸
زندگی جاوید	زنده بودن شهیدان	شهیدان پس از شهادت زنده‌اند و در نزد خداوند روزی می‌خورند (آل عمران: ۱۶۹).	۱۴۰۲/۱۱/۰۳ ۱۴۰۱/۰۶/۲۰ ۱۴۰۲/۰۵/۲۲
تقویت جامعه	تقویت مصالح ملی و انقلاب اسلامی	شهادت باعث تقویت انقلاب اسلامی و ملت ایران شده و در راه حفظ ارزش‌ها و استقلال ملی نقش دارد.	۱۴۰۱/۰۸/۰۸ ۱۳۹۹/۱۲/۲۵
عدم ترس و اندوه	آرامش در مسیر شهادت	شهیدان هیچ ترس و اندوهی در مسیر شهادت ندارند و با یقین کامل قدم در این راه می‌گذارند.	۱۴۰۲/۰۵/۲۲ ۱۴۰۱/۰۶/۲۰
تأثیر گذاری	اثرگذاری در تاریخ و جامعه	شهیدان با خون خود تأثیر عمیقی بر جامعه و تاریخ می‌گذارند و نامشان برای همیشه در ذهن‌ها باقی می‌ماند.	۱۳۹۱/۰۷/۲۲ ۱۴۰۱/۰۶/۲۰
آرامش روحی	آرامش پس از شهادت	شهیدان پس از شهادت به آرامش و رضایت خاصی دست می‌یابند که باعث آرامش در روح و روان آنان	۱۴۰۱/۰۶/۲۰

	می شود.		
۱۴۰۰/۰۸/۳۰	شهادت به عنوان یک قربانی در راه خداوند موجب نزدیکی بیشتر شهید به خدا و رفع گناهان وی می شود.	رفع گناهان و نزدیکی به خدا	پادشاه های معنوی

وظایف ما در قبال شهیدان از دیدگاه مقام معظم رهبری

شهیدان به عنوان سرمایه های گران بهای انقلاب اسلامی و جامعه اسلامی، دارای جایگاهی بی بدیل هستند. آنان جان خود را در راه تحقق ارزش های الهی، انقلاب و دفاع از میهن فدا کردند. مقام معظم رهبری در بیانات خود، وظایف ما در قبال شهیدان را به صورت جامع تبیین کرده اند که به برخی از آنها اشاره می شود:

حفاظت از آرمان های شهیدان

یکی از مهم ترین وظایف ما، پاسداری از آرمان ها و اهداف شهیدان است. شهیدان برای تحقق ارزش هایی همچون عدالت، استقلال، حاکمیت دین و حفظ انقلاب اسلامی به میدان آمدند. ما باید با تمام توان از این ارزش ها حفاظت کنیم و برای تحقق آن ها تلاش نماییم. رهبر انقلاب می فرمایند:

«همه باید پاسدار خون شهید باشند و از آن حفاظت کنند. حفاظت از خون شهید، یعنی ببیند این جوان، این خانواده، این پدر و مادر، این همّت ها و روحیه های عظیم و شکست ناپذیر، دنبال چه هدفی رفتند؟ آن هدف را از جان خودتان بیشتر محافظت کنید. شهدای ما برای خدا مجاهدت کردند؛ در راه خدا به شهادت رسیدند؛ برای حاکمیت دین خدا در کشور - که مایه سعادت دنیا و آخرت است - سختی ها را تحمل کردند» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۷/۰۷/۰۵).

زنده نگه داشتن یاد شهیدان

از منظر مقام معظم رهبری یکی از راه های حفظ فرهنگ شهادت، زنده نگه داشتن یاد و خاطره شهیدان است. برگزاری کنگره ها، یادواره ها و تولید آثار فرهنگی، هنری و ادبی می تواند این هدف را محقق سازد. این اقدامات، نه تنها از فراموشی شهیدان جلوگیری می کند، بلکه ارزش های آن ها را به نسل های آینده منتقل می نماید. ایشان تأکید می کنند:

«نباید بگذارید نام شهدا و یاد شهدا فراموش بشود یا در جامعه ما کهنه بشود» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۱۱/۲۷). روزبه روز باید یاد شهدا و تکرار نام شهدا و نکته یابی و نکته سنجی زندگی شهدا در جامعه ما رواج پیدا کند، آنوقت مسئله شهادت که به معنای مجاهدت تمام عیار در راه خدا

است، در جامعه ماندگار خواهد شد. و اگر این شد، برای این جامعه دیگر شکست وجود نخواهد داشت و شکست معنا نخواهد داشت؛ پیش خواهد رفت (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۱۱/۲۷).

گسترش فرهنگ شهادت

توصیه مقام معظم رهبری این است که روزبه‌روز باید یاد شهدا و تکرار نام شهدا و نکته‌یابی و نکته‌سنجی زندگی شهدا در جامعه رواج پیدا کند؛ در این صورت مسئله شهادت که به معنای مجاهدت تمام‌عیار در راه خدا است، در جامعه ماندگار خواهد شد. و اگر این شد، برای این جامعه دیگر شکست وجود نخواهد داشت و شکست معنا نخواهد داشت؛ پیش خواهد رفت (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۱۱/۲۷).

شهیدان با جانفشانی خود فرهنگ ایثار و شهادت را به‌عنوان نمادی از مجاهدت در راه خدا در جامعه نهادینه کردند. این فرهنگ باید به‌عنوان میراثی ماندگار در جامعه گسترش یابد. فرهنگ شهادت، عامل بقای انقلاب و حرکت جامعه به سوی تعالی است: «مسئله شهادت به معنای مجاهدت تمام‌عیار در راه خدا است؛ اگر این فرهنگ در جامعه ماندگار شود، برای این جامعه دیگر شکست معنا نخواهد داشت» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۱۱/۲۷).

تبیین و معنا کردن شهادت

رهبر انقلاب بر اهمیت تبیین جایگاه و مفهوم شهادت تأکید دارند و در بیشتر سخنرانی‌های خود بر تبیین و ترویج شهادت پرداخته‌اند. در جایی شهادت را، به معنای فداکاری برای حفظ حقانیت و ارزش‌های الهی دانسته است. ایشان معتقدند که شهادت، حرکتی برکت‌آفرین است و عامل بقای ارزش‌ها می‌شود: «بزرگ‌ترین اجرای که در این دنیا به شهید داده می‌شود، بقای آن حقیقتی است که شهید جان خود را برای آن حقیقت فدا کرده است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۰۷/۲۲).

تکریم و پاسداشت خانواده شهیدان

یکی دیگر از وظایف، تکریم خانواده‌های شهیدان است. خانواده‌های شهیدان نماد صبر و استقامت هستند و باید احترام و تکریم آنان در جامعه به‌عنوان یک ارزش نهادینه شود. مقام معظم رهبری معتقدند «احترام به خانواده‌های شهیدان در جامعه ما به‌صورت یک فرهنگ درآمده است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۱۱/۲۷). ایشان خطاب به خانواده شهدا می‌فرمایند: خدای متعال شماها را عزیز کرده؛ وظیفه ما است که عزت الهی شما را حفظ کنیم و باید این کار را بکنیم. و امیدواریم

انشاءالله خدای متعال توفیق بدهد به همه مسئولان که بتوانند وظیفه‌شان را در قبال خانواده‌های معظم شهدا بدرستی انجام بدهند و خدا را از خودشان راضی کنند (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۴/۰۴).

استفاده از ابزارهای هنری و فرهنگی

رهبر معظم انقلاب تأکید ویژه‌ای بر نقش هنر و ادبیات در انتقال پیام شهیدان دارند. ایشان از هنرمندان می‌خواهند که از ابزارهای مختلف، همچون نگارش کتاب، تولید فیلم و تصویرسازی برای بازتاب روحیه و آرمان‌های شهیدان استفاده کنند:

«اگر افرادی که اهل نگارش و اهل قلم خوب هستند بنشینند و کتاب‌های کوتاهی بسازند، دل‌ها را جذب خواهد کرد و افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۷/۰۵).

مقابله با سیاست فراموشی شهیدان

دشمنان همواره در تلاش‌اند تا یاد و خاطره شهیدان را به فراموشی بسپارند. مقاومت در برابر این سیاست خبیثانه، وظیفه‌ای همگانی است. مقام معظم رهبری می‌فرمایند:

«یک سیاست دنیایی وجود دارد برای به فراموشی سپردن نمادهای انقلاب، که یکی از آن‌ها شهادت است؛ شما در مقابل این حرکت خبیثانه دارید حرکت می‌کنید» (۱۳۹۸/۰۹/۲۵).

بنابراین وظایف ما در قبال شهیدان از جنبه‌های مختلفی همچون حفظ آرمان‌ها، زنده نگه داشتن یاد شهیدان، گسترش فرهنگ شهادت، تکریم خانواده‌های شهیدان و مقابله با سیاست‌های فراموشی قابل تبیین است. این وظایف، نه تنها ادای دینی به شهیدان است، بلکه راهی برای حفظ و تقویت انقلاب اسلامی و ارزش‌های والای آن در جامعه محسوب می‌شود. رعایت این وظایف می‌تواند ضامن استحکام هویت دینی و انقلابی کشور باشد.

جدول شماره ۴: وظایف ما در قبال شهیدان از دیدگاه مقام معظم رهبری

تاریخ بیانات	بیانات (شرح وظیفه)	محور وظیفه
۱۳۷۷/۰۷/۰۵	پاسداری از اهدافی نظیر حاکمیت دین خدا، عدالت اجتماعی و انقلاب اسلامی و تلاش برای تحقق آن‌ها.	حفاظت از آرمان‌های شهیدان
۱۴۰۲/۱۱/۰۳ ۱۳۹۸/۰۹/۲۵	برگزاری یادواره‌ها، کنگره‌ها و تولید آثار هنری برای جلوگیری از فراموشی یاد و خاطره شهیدان.	زنده نگه داشتن یاد شهیدان
۱۳۹۳/۱۱/۲۷	نهادینه کردن فرهنگ ایثار و شهادت به‌عنوان نماد مجاهدت خالصانه در راه خدا و عامل بقای انقلاب.	گسترش فرهنگ شهادت

۱۳۹۱/۰۷/۲۲	بهره‌گیری از روحیه ایثار و فداکاری شهیدان در زندگی فردی و اجتماعی.	الگوگیری از شهیدان
۱۳۹۳/۱۱/۲۷	احترام و تکریم خانواده‌های شهیدان به‌عنوان نماد صبر و استقامت در جامعه.	پاسداشت خانواده شهیدان
۱۳۹۵/۰۷/۰۵	استفاده از هنر، ادبیات و رسانه برای بازتاب پیام شهیدان به‌صورت جذاب و اثرگذار در جامعه.	استفاده از ابزارهای هنری
۱۳۹۸/۰۹/۲۵	مقاومت در برابر سیاست‌های دشمن برای به فراموشی سپردن نام و یاد شهیدان.	مقابله با سیاست فراموشی
۱۳۹۳/۱۱/۲۷	تبیین جایگاه شهادت و نقش آن در بقای ارزش‌های انقلاب و استحکام جامعه.	تبیین شهادت

نتیجه‌گیری

مقام معظم رهبری، شهادت را به عنوان یکی از برجسته‌ترین مفاهیم در تاریخ انقلاب اسلامی و فرهنگ اسلامی معرفی می‌کند. ایشان با تأکید بر عمق معنایی شهادت، آن را نه تنها فداکاری در دفاع از ارزش‌های الهی، بلکه معامله‌ای با خداوند می‌دانند که بالاترین پاداش‌ها را در پی دارد. شهادت به‌عنوان یک عمل مجاهدت در راه خدا، نه تنها موجب تحقق اهداف مقدس انقلاب اسلامی است، بلکه بستری برای تحقق عدالت، استقلال و حاکمیت دین در جامعه فراهم می‌آورد. از دیدگاه مقام معظم رهبری، شهیدان با فداکاری‌های خود در میدان جنگ و جهاد، به تحقق اهداف عالی انقلاب اسلامی کمک کرده و در راه دفاع از میهن و دین، از جان خود گذشته‌اند. شهادت نه تنها موجب تقویت هویت دینی و انقلابی جامعه می‌شود، بلکه تأثیرات آن در ادامه راه انقلاب اسلامی و ایستادگی در برابر تهدیدات داخلی و خارجی همچنان باقی است. مقام معظم رهبری با اشاره به الگو بودن شهیدان در جامعه، تأکید دارند که شهیدان پس از شهادت نیز در زندگی افراد و سرنوشت جامعه تأثیرگذار هستند و با فداکاری خود، راهی روشن برای دیگران گشوده و موجب تقویت روحیه ایثار و مقاومت در برابر دشمنان می‌شوند. مقام معظم رهبری همچنین به وظایف مختلف مردم و مسئولین در قبال شهیدان تأکید دارند که شامل حفاظت از آرمان‌ها و اهداف شهیدان، زنده نگه داشتن یاد آنها و گسترش فرهنگ شهادت در جامعه است. این وظایف به‌ویژه در شرایطی که دشمنان انقلاب در تلاش برای فراموشی یاد شهیدان و کمرنگ کردن ارزش‌های انقلاب هستند، اهمیتی دوچندان پیدا می‌کند. با حفظ و تقویت این فرهنگ،

جامعه قادر خواهد بود مسیر رشد و پیشرفت را با اقتدار طی کند و از تهدیدات گوناگون محافظت نماید. در این راستا، نقش خانواده‌های شهیدان به عنوان نماد صبر و استقامت در برابر سختی‌ها و مشکلات، بر هیچ‌کس پوشیده نیست. بخاطرهمین، خانواده‌های شهیدان باید مورد تکریم و احترام قرار گیرند و از خدمات ارزشمند آنها در راستای حفظ انقلاب قدردانی شود. یکی از مهم‌ترین نکات مهم در بیانات مقام معظم رهبری، لزوم تبیین و معنا کردن شهادت برای نسل‌های آینده است. ایشان بر این باورند که با زنده نگه داشتن یاد شهیدان و گسترش فرهنگ شهادت، می‌توان از فراموشی این مفاهیم جلوگیری کرده و آنها را به عنوان میراثی ماندگار در نسل‌های آینده حفظ کرد. این امر به تقویت هویت دینی و انقلابی جامعه کمک کرده و در نهایت باعث می‌شود که جامعه از تهدیدات دشمنان مصون بماند و به سوی تعالی و پیشرفت حرکت کند.

منابع

- نهج البلاغه (۱۳۸۰)، ترجمه محمد دشتی، تهران: زهد، چاپ سوم.
- صحیفه سجادیه (۱۳۸۶)، ترجمه حسین انصاریان، تهران: پیام آزادی، چاپ نوزدهم.
- ابن فارس، ابوالحسین احمد بن فارس (۱۳۹۹ق)، معجم مقاییس اللغة، بیروت: دارالفکر.
- ابن منظور، محمد بن مکرم (۱۴۱۴ق)، لسان العرب، تحقیق جمال الدین میردامادی، بیروت: دارالفکر، چاپ سوم.
- احمد فیومی؛ المصباح المنیر؛ ج ۱ و ۲.
- امام خمینی، سیدروح الله (۱۳۸۹)، صحیفه امام، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ پنجم.
- جعفری، محمدتقی (۱۳۸۶)، ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، تهران: فرهنگ اسلامی، چاپ یازدهم.
- جوهری، اسماعیل بن حماد (۱۴۰۴ق)، تاج اللغة و صحاح العربیه؛ بیروت: دارالعلم للملایین.
- حمیدی، سعید (۱۴۰۲)، بررسی راهبردهای اجتماعی و سیاسی فرهنگ ایثار و شهادت در توسعه تمدن نوین اسلامی (با استناد به فرمایشات مقام معظم رهبری)، مطالعات فرهنگی اجتماعی حوزه، ۷(۱۳)، ۴۰-۲۲.
- خامنه‌ای، سیدعلی، بیانات مقام معظم رهبری در سال‌های مختلف، بازایی از دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای: <https://farsi.khamenei.ir>
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۴۱۲ق)، مفردات الفاظ القرآن، تحقیق صفوان عدنان، بیروت: دارالشامیه، چاپ اول.
- سلطانی، حسین (۱۴۰۲)، نقش فرهنگ ایثار و شهادت در اجرای مهندسی فرهنگ اقتصاد مقاومتی از دیدگاه مقام معظم رهبری، جامعه و سیاست، ۱(۲)، ۸۲-۶۷.
- شریعتمداری، جعفر (۱۳۸۴)، شرح و تفسیر لغات قرآن بر اساس تفسیر نمونه، مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، چاپ دوم.
- صدوق، محمد بن علی (۱۳۶۲)، کتاب الخصال، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
- طریحی، فخرالدین بن محمد (۱۴۱۶ق)، مجمع البحرین، تحقیق احمد حسینی اشکوری، تهران: کتابفروشی مرتضوی، چاپ سوم.
- عبد المنعم، محمود عبدالرحمن (۱۳۷۸)، معجم المصطلحات و الألفاظ الفقهیه، قاهره: دارالفضیله، بی تا.
- قرشی، سیدعلی اکبر (۱۴۱۲ق)، قاموس قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ ششم.
- کلبینی، محمد بن یعقوب، الکافی (۱۴۰۷ق)، تصحیح علی اکبر غفاری و محمد آخوندی، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهارم.
- لویون، گوستاو (۱۳۱۸)، تمدن اسلام و عرب، ترجمه سید محمدتقی فخرداعی گیلانی، تهران: چاپخانه علمی، چاپ سوم.

مطهری، مرتضی (۱۳۸۸)، مجموعه آثار استاد شهید مطهری، تهران: صدرا، چاپ چهارم.

مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۸۰)، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه.

مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۸۵)، مشکات هدایت، قم: مدرسه الامام علی بن ابی طالب.

مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۱)، پیام قرآن: تفسیر نمونه موضوعی، قم: مدرسه الامام علی بن ابی طالب.

یاریاب، علی اصغر و شجاعی، جبار (۱۴۰۳)، مؤلفه‌های فرهنگ ایثار و شهادت در گفتمان مقاومت با تأکید بر منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای، پژوهش و مطالعات علوم اسلامی، ۱۶ (۶۱)، ۴۶-۵۸.

یداللهی، شهربانو (۱۴۰۲)، رهیافتی بر راهبردها و اقدامات مدیریتی ترویج فرهنگ ایثار و شهادت و دستاوردهای آن، مطالعات دفاع مقدس، ۹ (۳۵)، ۱۰۵-۱۲۹.